

**МОВНЕ ВИРАЖЕННЯ ПРОЯВІВ ЕГОЦЕНТРИЗМУ
(НА МАТЕРІАЛІ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ)**

**Бухінська Тетяна Вікторівна,
Гладкоскок Леся Григорівна,
Черська Жанна Борисівна,**
к.філол.н., доценти кафедри іноземних мов
для гуманітарних факультетів,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна

Анотація. У статті проаналізовано особливості вербалізації ЕГОЦЕНТРИЗМУ як ієрархічно підпорядкованого компонента концепту ЕГОЇЗМ на основі різночастинномовних засобів (іменників, прикметників, прислівників, дієслів) із урахуванням їх частотних та семантичних характеристик. Матеріалом дослідження стали публіцистичні тексти газети “Die Welt” обсягом суцільної вибірки 30 тис. слововживань, у межах якої виявлено 356 випадків слововживання (далі ВСВ) засобів вербалізації ЕГОЦЕНТРИЗМУ.

Ключові слова: концепт, засоби вербалізації, публіцистичні тексти, егоїзм, егоцентризм.

Вступ. У непростих умовах сьогодення змінюється соціальна поведінка членів суспільства, що безумовно виражається у мові. Свідченням такого мовного вираження були і залишаються публіцистичні тексти як вербалізований вияв соціальної колективної свідомості певної спільноти, оскільки саме газетні тексти оперативно відображають будь-які соціальні зміни.

Ураховуючи специфіку публіцистичних текстів, проаналізуємо мовне вираження ЕГОЦЕНТРИЗМУ як ієрархічно підпорядкованого компонента концепту ЕГОЇЗМ на матеріалі суцільної вибірки із німецької газети “Die Welt”.

Актуальність та мета роботи зумовлені новими недослідженими

проявами соціальної поведінки на засадах мовного вияву ЕГОЦЕНТРИЗМУ у сучасній німецькій публіцистиці. Тому **мета** статті — проаналізувати особливості вербалізації ЕГОЦЕНТРИЗМУ як ієрархічно підпорядкованого компонента концепту ЕГОЇЗМ на основі різночастинномовних засобів (іменників, прикметників, прислівників, дієслів) із урахуванням їх частотних та семантичних характеристик.

Матеріалом дослідження стали публіцистичні тексти газети “Die Welt” обсягом суцільної вибірки 30 тис. слововживань, у межах якої виявлено 356 випадків слововживання (далі ВСВ) засобів вербалізації ЕГОЦЕНТРИЗМУ. **Методи дослідження** включають контекстуальний аналіз публіцистичних текстів з огляду на прояви ЕГОЦЕНТРИЗМУ у сучасному німецькому суспільстві. Частотні показники компонентів вербалізації, які належать до різних частин мови, презентовані у межах досліджуваної вибірки на основі порівняльного аналізу.

Результати та обговорення. Як відомо, у лінгвістиці існує чимало визначень концептів та їхньої структури. Спільною визначальною рисою став національно-ціннісний аспект, який розглядається у працях зарубіжних [6] та вітчизняних учених [2], [3], [4]. Ураховуючи розуміння концепту як одиниць узагальненого мовно-ментального ресурсу з етно-національними чи культурно зумовленими уявленнями людини про дійсність [5, с. 142], проаналізуємо особливості вербалізації ЕГОЦЕНТРИЗМУ.

У сучасній науковій літературі егоцентризм визначають як зосередженість особистості на власних цілях, прагненнях та переживаннях і неспроможність внаслідок цього сприймати іншу людину як відмінну від себе особистість. [1] Не зважаючи на твердження, що егоїстична людина не обов’язково є егоцентричною, може добре розуміти цілі інших людей і свідомо їх ігнорувати, а егоцентризм ґрунтується на нерозумінні особою можливості існування позицій та поглядів, відмінних від її власних [1], у нашому дослідженні контекстуально підтверджений ієрархічний зв’язок між ЕГОЇЗМОМ та ЕГОЦЕНТРИЗМОМ. Публіцистичні тексти газети “Die Welt” засвідчують

спільне контекстуальне використання прикметників *egoistisch* та *egozentrisch*:

„An der Fähigkeit, mitzufühlen und mitzuleiden, fehle es in der Folge auch bei manchen Kindern. „Kinder werden zum Teil **egozentrisch und egoistisch**“, beklagte Wulf. „Sie sind nicht ausreichend teamfähig sind und zeigen unzureichend Sozialverhalten.“ [Welt: 21. 12. 2009].

Проведений аналіз засобів вербалізації ЕГОЦЕНТРИЗМУ засвідчує домінування прикметника *egozentrisch* (154 ВСВ) як свідчення характеристики осіб, спрямованих на реалізацію власних егоїстичних інтересів і сконцентрованих на власних егоцентричних цілях. Прояви егоцентричних дій, і, як наслідок, егоцентрична характеристика особи зафіксовані у газетних статтях різної тематики.

Однак переважає у межах досліджуваної вибірки юридично правова сфера, у якій егоцентричною особою із яскравими проявами егоїстичних мотивів, самозакоханості та гіперболізованої любові до себе, постає підсудний або засуджений. Так, резонансною у німецькому суспільстві стала справа Нільса Гьогеля — медичного працівника, який, начебто, прагнувши допомогти безнадійним невиліковним хворим і діючи з “альтруїстичних мотивів”, спричиняв смерть пацієнтів. Тривалий розгляд справи і численні експертизи свідчать про егоїстичне підґрунтя та егоцентричну позицію підозрюваного:

“Das ist keine Überraschung. Der Krankenpfleger, stellten zwei Gutachter fest, sei **egozentrisch, selbstverliebt, narzisstisch und zugleich unsicher und mit Minderwertigkeitskomplexen behaftet.**” [Welt: 1.03.2022]

Прикметник *ichbezogen* (93 ВСВ) характеризує егоцентричні ознаки різних поколінь у німецькому суспільстві. Представників покоління Z часто критикують за їхній егоцентризм, бажання реалізовувати тільки власну егоїстичну мету і за відсутність намірів до волонтерської діяльності. Заголовки статей свідчать про полеміку у німецькому суспільстві, де нове покоління визначається як доволі егоїстичне та егоцентричне: „Eine **ichbezogene, egoorientierte junge Generation**“ [Welt: 08. 08. 2018]

Натомість самі молоді люди, які належать до покоління Z, намагаються

критикувати попередників — представників покоління 2000-х, наділяючи їх егоцентричними характеристиками і вважаючи далеко не прогресивними членами суспільства. Егоцентричні дії виражені при цьому прислівником *ichbezogen* (27 ВСВ загалом у межах вибірки):

*“Millennials wirken häufig **sehr ichbezogen**, sie scheinen von der gesellschaftlichen Realität um sie herum überfordert zu sein und haben sich dementsprechend jahrelang in eine Politikverdrossenheit geflüchtet. Erst mal auf sich selbst konzentrieren, sich um das große Ganze zu kümmern ist doch viel zu anstrengend. Dieses Verhalten spiegelt sich auch in den sozialen Netzwerken wider.”*
[Welt: 03. 07. 2020]

Варто зазначити, що прислівники на позначення ЕГОЦЕНТРИЗМУ нечисельні у межах аналізованого текстового матеріалу. Твердження “егоцентрично діяти” чи “егоцентрично поводитися” ґрунтуються на популярному сучасному підході до раціонального розподілу часу та планування дій, який має позитивну оцінку з боку членів суспільства, однак здебільшого негативну основу щодо вияву “любові до себе” як “справжнього егоїзму”, які позначаються прислівником *egozentrisch* (35 ВСВ):

*„Ich arbeite, ich zweifle, ich widerspreche, ich schraube, jogge, kaufe, genieße, koche, reise ..., also bin ich.“ Es gelingt durchaus, sich auf diese Weise seiner selbstmaße zu vergewissern. Aber diese Art Selbstliebe bleibt **oft genug egozentrisch gebrochenes Stückwerk**. [Welt: 24. 12. 2021]*

Як показує аналіз, з-поміж іменників, які вербалізують ЕГОЦЕНТРИЗМ, переважає *Egozentrismus* (22 ВСВ) у статтях на політичну тематику, визначаючи негативні дії як цілих держав, так і окремих політичних діячів:

*“... Alles andere als unvorhersehbar wird Donald Trump wahrscheinlich bis zum letzten Tag seiner Präsidentschaft weitermachen und sich dann **wie ein schwarzes Loch des Egozentrismus verhalten**, das lieber die Demokratie, das ganze Land und den Planeten verschlingt, anstatt eine Niederlage oder einen Fehler zuzugeben.”* [Welt: 08. 11. 2020]

Синонімом в оцінці егоцентричних дій колишнього президента США

Дональда Трампа став іменник *Ichbezogenheit* (16 BCB), визначаючи цілу стереотипну негативну картину американського суспільства, яку неодноразово аналізують німецькі журналісти:

„Für viele in der Welt verkörpert Donald Trump derzeit das Bild Amerikas, mit seinen Beleidigungen, seiner Eitelkeit und Böswilligkeit genauso wie seiner Ichbezogenheit. Dahinter droht in Vergessenheit zu geraten, dass die Amerikaner in ihrer überwiegenden Mehrheit ganz anders drauf sind.“ [Welt: 06.01.2020]

Проблеми егоцентричної поведінки та небажання кооперуватися з іншими членами суспільства через зацикленість на власних егоїстичних цілях і сконцентрованість на задоволенні власних потреб, підсилена ізольованим спілкуванням із оточуючими тільки через гаджети, виражені у газетних статтях іменником *Selbstbezogenheit* (9 BCB):

“Ich habe die Welt ganz im Griff. Die Welt hat sich ganz nach mir zu richten. So verstärkt das Smartphone die Selbstbezogenheit. Herumtippend unterwerfe ich die Welt meinen Bedürfnissen”. [Welt: 03. 05. 2021].

Як бачимо, з усіх засобів вербалізації найбільше у досліджених публіцистичних статтях зустрічається прикметників, найменше зафіксовано іменників та відсутні дієслова на позначення ЕГОЦЕНТРИЗМУ.

Висновки. Проведений аналіз мовного вираження ЕГОЦЕНТРИЗМУ у межах досліджуваної суцільної вибірки із публіцистичних текстів показав домінування прикметника *egozentrisch* для негативної характеристики егоїстичної себелюбної особи як члена суспільства. Порівняно із прикметниками, використання іменників незначне. Іменникові позначення ЕГОЦЕНТРИЗМУ виражають в основному стереотипні уявлення негативних егоїстичних особистісних проявів та суспільних явищ у колективній свідомості.

У перспективі доцільно, на наш погляд, здійснити аналіз частотних показників зустріваності компонентів мовного вираження ЕГОЦЕНТРИЗМУ із використанням статистичних методів дослідження задля визначення об'єктивних проявів семантики різночастинномовних засобів вербалізації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Заброцький М. М. Егоцентризм. *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. URL: <https://esu.com.ua/article-18594> (дата звернення 07.05.2023)

2. Іващенко В. Л. Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології) : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2006. 328 с.

3. Осовська І. М. Сучасний німецькомовний сімейний дискурс : ментальний і вербальний ресурс : монографія. Чернівці : Видавничий дім «РОДОВІД», 2013. 402 с.

4. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсійній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 332 с.

5. Cherska Zh. Die Verbalisierungsmittel der Konzepte „EGOISMUS“ – ALTRUISMUS“. *Die Ukraine und der deutschsprachige Raum. Ostijeker Studien zu slawisch-deutschen Kontakten in Geschichte, Sprache, Literatur und Kultur* / hrsg, von Željko Uvanovič. Aachen, 2014. S. 141–151.

6. Wierzbicka A. *Semantics, Culture, and Cognition: Universal Human Concepts in Culture-Specific Configurations*. Oxford University Press. 1992. 496 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

7. Welt: Die Welt. 2008 – 2022. URL: <http://www.welt.de> (дата звернення 07.05.2023)